

2 Karaktärisering av kyrkoanläggningen

Hamra kyrka från sydväst. Foto: Daniel Olsson, Länsmuseet Gävleborg 2003-05-23.

2.1 Kyrkomiljön

Hamra kyrka har ett dominerande läge, med utsikt mot milsvida skogar, på en höjd intill riksväg 310 och Hamra by, som är den största byn i Orsa-finnmark. Kyrkomiljön består av kyrkobyggnad och kyrkogård, samt moderna ekonomibyggnader. På kyrkans östra och södra sida ligger ett antal bostadshus, främst från 1900-talet.

2.2 Kyrkan

Kyrkobyggnaden är uppförd i trä som en stor salskyrka med ett vidbyggt torn i väster och en sakristia i öster. Den nuvarande kyrkobyggnaden ersatte ett bönhus från 1830-talet som låg cirka 500 meter norrut. Ritningarna till den nuvarande kyrkan utfördes av arkitekt Johan Fredrik Åbom i Stockholm 1857, men kyrkan kunde invigas först 1872.

Exteriören präglas av nygotisk stil med sockel av huggen sten, fasader av stående och liggande träpanel med pilasterinramade väggfält med ett spetsbågigt fönster i varje fält. Kyrkan hade ursprungligen spåntak, men har idag koppertak. Tornet, som är rektangulärt och smalare än kyrkobyggnaden, är också klätt med stående och liggande träpanel samt försett med spetsbågiga fönster och luckor. En rektangulär lanternin med gavlar är alla väderstreck, som pryds av en korsförsedd spira, kröner tornets överdel.

Hamra kyrka, Koret från läktaren. Foto: Daniel Olsson, Länsmuseet Gävleborg 2003-05-23.

Kyrkorummet, som nås via ett vapenhus i tornrummets bottenvåning, har trägol, liggande och stående vitflaserad träpanel samt tunnvalvt bråttak målat i samma färg. Mot väster finns en läktare. Bänkinredningen, som tidigare täckte en stor del av golvytan, är idag uppdelad i två större kvarter med gångar runt om. Vid korets norra vägg återfinns en bemålad predikstol med ljudtak. Altarväggen dominerades ursprungligen av tre spetsbågiga fönster mot sakristian omgivna av ett bevarat brunmålat pilasterindelad ramverk. Från koret leder dörrar på vardera sidan om altaret in till sakristian, målad i samma kulör som kyrkorummet.

Under en period från 1917 till 1950-talet fanns långtgående planer att bygga ett nytt kapell i Hamra och riva den nuvarande kyrkobyggnaden, vilken beskrevs som "den skröpligaste i stiftet". Slutligen beslöts dock att kyrkan skulle bevaras och en renovering genomfördes 1955-56 under ledning av Gävlearkitekten P. O. Lewert. Kyrkan försågs med nytt yttertak av koppar, isolerades invändigt, en ingång mot söder togs bort och bänkinredningen byggdes om. Sakristian försågs med tunnvalvt tak i nord-sydlig riktning och de fönster som tidigare fanns mot öster samt mot koret sattes igen. Altaret med tillhörande väggmålning utfördes av konstnären Nils-Aron Berge. Kyrkan fick nu även el installerad samt element och bänkvärmare. Vid en renovering 1977 ledd av arkitekt Sören Thurell från Hudiksvall färdigställdes altarväggen genom att väggfalten målades i blå färg på den plats där det tidigare suttit fönster. År 1997 genomfördes bland annat tilläggsisolering av vindsbjälklag samt några mindre åtgärder i interiören. Kyrkan har fyra orglar, varav två större är placerade i bredd på läktaren. Kyrkan är också känd för sin goda akustik.

2.3 Kyrkogården

Kyrkogården, som i huvudsak är belägen söder och väster om kyrkan, har byggts till i flera etapper. Området omgärdas dels av ett trästaket och dels av en tätvuxen granhäck. Vegetationen består av björkar och några andra lövträd samt lägre häckar som inramar gravkvarteren. Marken är grästäck med krattade grusgångar. De flesta gravvårdarna är av sten och stående. Den äldsta bevarade är från 1861, men vårdar efter 1950 dominerar stort. I kyrkogårdens sydöstra hörn ligger en minneslund som togs i bruk 1991. Nordost om kyrkan ligger på kyrkogården en liten förrådsbod med vitmålad stående träpanel och svart plåttak.

Cirka 500 meter norr om Hamra kyrka ligger Hamra gamla kyrkogård som omgärdas av en bred stenmur. Kyrkogården togs i bruk vid mitten av 1700-talet, men invigdes först 1817 och användes fram till 1860-talet. Kyrkogården hade ursprungligen en portal med träportar och dessa finns bevarade i den nya kyrkan. Idag är ett järnkors från 1824 den enda synliga gravvården på platsen. I anslutning till kyrkogården fanns också ett bönhus från 1830-talet tills den nya kyrkan byggdes.

Hamra kyrka och kyrkogården från sydväst. Foto: Daniel Olsson, Länsmuseet Gävleborg 2003-05-23.

2.4 Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

Hamra kyrka har genom sin dominerande placering stor betydelse både som landmärke och som symbol för bygden. Byggnadens storlek och utformning vittnar sannolikt om den framtidsoptimism som rådde i Hamra församling under 1800-talets senare del. Kyrkans exteriör är tämligen oförändrad och ett tydligt exempel på 1800-talets stilarkitektur med nygotiska formelement. Kyrkorummet

är också relativt välbevarat med mycket av den ursprungliga gestaltningen i behåll. Hela interiören präglas starkt av de många inslagen av synligt trä i såväl ytskikt som inredning.

Att särskilt tänka på i förvaltning och användning av kyrka och kyrkomiljö:

- Upplevelsen av kyrkans dominerande läge i trakten kan komma att påverkas av framtida trädplanteringar.
- Kyrkobyggnadens exteriör är i stort sett orörd sedan byggnaden uppfördes.
- Interiören har, trots vissa förändringar, kvar mycket av sin ursprungliga gestaltning.
- Inslagen av synligt trä är viktiga för upplevelsen av kyrkorummet.
- Kyrkans erkänt goda akustik är känslig för förändringar i kyrkorummet.

2.5 Källor, litteratur och övriga uppgifter

Byggnadsregistret RAÄ, kyrkobeskrivning.

Gottlund, Carl Axel. *Dagbok över dess resor på finnskogarna*. Stockholm 1931.

Los kyrkoarkiv: arkivhandlingar.

Länsmuseet Gävleborg: arkivhandlingar och fotografier.

Länsstyrelsen Gävleborg: arkivhandlingar.

Telhammer, Ingrid. *Los och Hamra kyrkor samt Fågelsjö och Tandsjöborgs kapell*. (Hälsinglands kyrkor XLVIII) 1987.

Inventeringsdatum 2003-05-23.

Inventerare: Daniel Olsson.

Ansvar kulturhistorisk karaktäristik och bedömning: Anna Lindgren och Daniel Olsson.

Rapportsammanställning: Daniel Olsson.